

เทคนิคการใช้สื่อประกอบการสอน วิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา

รังสรรค์ สีมานนท์*

บทนำ

ปัจจุบันการเรียนการสอนวิชาเอกภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ "การขาดความเอาใจใส่และความพยายามในอันที่จะค้นหาวิธีสอนที่ได้ผล" ของครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ซึ่งเป็นเหตุทำให้นักเรียนเบื่อหน่าย ไม่สนใจเรียนวิชาภาษาไทยและ "นักเรียนไม่ศรัทธาในตัวครูผู้สอนภาษาไทย" ดังนั้นถึงเวลาแล้วที่ครูภาษาไทยในทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษา ควรพัฒนาตัวเองเพื่อที่จะพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยให้ได้ผล ซึ่งจะทำให้นักเรียนสนใจ ตั้งใจเรียนและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

* อาจารย์โรงเรียนสาธิต "พิบูลบำเพ็ญ" คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

3. การใช้สถานการณ์จำลองประกอบการสอน

การใช้สถานการณ์จำลองเป็นการสร้างสถานการณ์ให้คล้ายสถานการณ์จริง "การเรียนการสอนด้วยสถานการณ์จำลองเป็นการส่งเสริมการแก้ปัญหาให้นักเรียน เป็นการเรียนที่เชื่อว่าการถ่ายโยงความรู้ที่คืออีกวิธีหนึ่ง และเป็นการสอนที่อำนวยความสะดวกหลายประการ⁶ "

การใช้สถานการณ์จำลองเหมาะกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เป็นการฝึกพิจารณาตัดสินใจปัญหาโดยผู้เรียนในสถานการณ์ที่เป็นส่วนหนึ่งของสถานการณ์ที่สมมติขึ้น และจะทราบผลของการปฏิบัติงานทันที การแก้ไขปัญหาที่นักเรียนแต่ละคนอาจมีวิธีการแก้ปัญหาไม่เหมือนกัน ฉะนั้นครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ชี้แนะแนวทางในการตอบสรุปให้ไปในแนวทางที่ถูกต้อง เหมาะสม

"การสอนด้วยวิธีใช้สถานการณ์จำลองนี้กระทำได้ 2 วิธีคือ สมมติสถานการณ์ที่ตรงกับเนื้อเรื่องและสมมติสถานการณ์ที่ตรงข้ามกับเนื้อเรื่อง⁷ "

เทคนิคการสอนแบบนี้ควรใช้ตอนช่วงการดำเนินการสอน ตอนวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครหรือตอนสรุปบทเรียนท้ายชั่วโมง

ตัวอย่างการใช้สถานการณ์จำลองประกอบการสอน

- 1) ถ้านักเรียนเป็นสินสมุทร นักเรียนจะขัดขวางอุศเรนหรือไม่ เพราะอะไร?
- 2) ถ้านักเรียนเป็นพระชालี นักเรียนจะหาวิธีใด จึงจะไม่ต้องไปกับชูชก?
- 3) ถ้าหนังก่เถียงเล่นหนังได้อีก หลังจากถูกทำร้าย นักเรียนคิดว่าเรื่องราวจะจบลงอย่างไร?
- 4) ถ้าพระร่วงไม่หนีออกจากเมืองละโว้ นักเรียนคิดว่าพญาเดโชจะจับพระร่วงได้หรือไม่ และชาวเมืองละโว้จะเป็นอย่างไร?

4. การใช้สื่อมวลชนประกอบการสอน

สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการนำเสนอข่าวสารไปสู่มวลชน โดยทำหน้าที่เป็นสื่อกลางของข่าวสารต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ข่าว นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์และภาพยนตร์ สื่อมวลชนมีบทบาทมากต่อสังคมไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยนั้น หนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ค่อนข้างมีบทบาทและอิทธิพลสูง สื่อมวลชนยังเป็นเอกสารอ้างอิงได้ ภาษาที่ปรากฏในสิ่งพิมพ์จึงเป็นแบบอย่างของผู้พบเห็นและทำให้พลอยใช้ตามไปด้วย "ครูจึงควรฉวยโอกาสนำสื่อมวลชนมาเป็นอุปกรณ์ในการสอนภาษาไทยและจะเป็นประโยชน์ในหลายทางคือ "

- 1) สื่อมวลชนเป็นแหล่งวิทยาการที่ไม่รู้จักหมด
- 2) สื่อมวลชนสอนทักษะทั้ง 4 ได้ครบถ้วน
- 3) สื่อมวลชนเป็นอุปกรณ์ในการวิเคราะห์เรื่องราวและถ้อยคำต่าง ๆ
- 4) สื่อมวลชนเป็นตัวอย่างในความบกพร่องของการใช้ภาษาทั้งทางตรงและทางอ้อม
- 5) สื่อมวลชนเป็นอุปกรณ์สอนเรื่องระดับภาษา ศิลปะการใช้ภาษา และการวิจารณ์
- 6) สื่อมวลชนเป็นแบบในการสอนเขียน

การนำสื่อมวลชนมาใช้ประกอบการสอน

ครูภาษาไทยสามารถนำสื่อมวลชนมาใช้ประกอบการสอนวิชาภาษาไทยได้หลายลักษณะ ดังนี้

- 1) การใช้สื่อมวลชนปลูกฝังความสนใจในการเรียนภาษา เช่น
 - ครูชักชวนสนทนาถึงเรื่องข่าวสำคัญและสาระของคดีอภิปรายถึงเรื่องราวที่น่าสนใจ
- 2) การใช้สื่อมวลชนเพื่อให้นักเรียนฝึกวิเคราะห์ข่าวสารต่าง ๆ เช่น
 - ให้นักเรียนวิเคราะห์บทความต่าง ๆ แล้วแยกรายละเอียดว่ามีสิ่งใดเป็นข้อเท็จจริง และส่วนใดเป็นข้อคิดเห็น

- ให้นักเรียนวิเคราะห์การใช้ถ้อยคำ สำนวนโวหารและการวางรูปแบบประโยค

- ให้นักเรียนนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มารายงานหน้าชั้นหรือแสดงไว้ที่มุมภาษาไทย

3) การใช้หนังสือพิมพ์และนิตยสาร เป็นแหล่งแสวงหาความรู้ เช่น

- ให้นักเรียนศึกษารูปแบบการเขียนประเภทต่าง ๆ
- ให้นักเรียนรวบรวมและศึกษาศิลปะการใช้ภาษาทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง

- ให้นักเรียนศึกษาการเขียนเรื่องสั้นหลาย ๆ เรื่อง
- ให้นักเรียนอ่านข่าว บทบรรณาธิการ บทความ แล้วแยกรายละเอียดของงานเขียนแต่ละประเภท

- ให้นักเรียนทำบรรณนิทัศน์ของนิตยสารต่าง ๆ

4) การใช้หนังสือพิมพ์และนิตยสาร เพื่อส่งเสริมการเขียน เช่น

- ส่งเสริมให้นักเรียนสร้างผลงานด้านกวีนิพนธ์ บทความและเรื่องสั้น แล้วแนะนำให้ส่งไปตามหนังสือพิมพ์และนิตยสารต่าง ๆ

5. การจับทร้อยกรองประกอบการสอน

ครูผู้สอนภาษาไทยจำเป็นต้องสะสมรวบรวมบทร้อยกรอง ที่ได้จากการอ่านพบในหนังสือ วารสาร นิตยสาร ตำรา แล้วนำมาใช้ประกอบการสอน ไม่ว่าจะเป็นสอนทักษะทั้ง 4 หลักภาษา พรรณคดี โดยครูอาจนำบทร้อยกรองมาอ่านเข้าสูบทเรียน สอนเนื้อหาหรือสรุปบทเรียน ประโยชน์ของบทร้อยกรอง คือ "ผู้เรียนมีความสนใจบทเรียนยิ่งขึ้น ผู้เรียนเรียนด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลินและผู้เรียนจดจำบทเรียนได้ง่าย"

ในการเรียนการสอนโดยจับทร้อยกรองนั้น "ครูเลือกยกคำประพันธ์ที่มีความไพเราะหรือมีข้อคิดที่เด่นๆ มาให้นักเรียนช่วยกันพิจารณาแล้วอภิปรายแสดงความคิดเห็น ครูจะช่วยกล่าวเพิ่มเติมให้ได้ความสมบูรณ์" ขึ้น

ไม่ว่าจะสอนหลักภาษา ทักษะทั้ง 4 หรือวรรณคดี ครูสามารถนำบทร้อยกรองมาประกอบการสอนได้ทุกขั้นตอน ส่วนเนื้อหานั้นอาจพิจารณาความเหมาะสมกับเรื่องที่จะสอน อาจนำมาจากพุทธศาสนสุภาษิตคำโคลง โคลง รลกลินดี ปริศนาคำทาย ผะหมี่ สุภาษิตสอนหญิงและนิราศของสุนทรภู่หรือเลือกบทร้อยกรองที่เด่นจากวรรณคดีไทย เช่น

ฟังดาได้รู้เรื่องๆ	ก็ปราดเปรื่องปรีชาชาญ
เปรียบลิ้นขึ้นน้ำตาล	รู้สรวนชวนชวนใจ
ฟังดาไม่รู้ความ	วิชาทรมจะงามโฉน
เปรียบจวกัดกาไดา	ไม่รู้รสมดทั้งมวล 11

จิต บุรทัต

6. การใช้อารมณ์ขั้นประกอบการสอน

การใช้อารมณ์ขั้นมาประกอบการสอน เป็นการจัดสถานการณ์เสริมแรงอย่างหนึ่ง "ครูผู้สอนจะต้องตระหนักเสมอว่า เนื้อหาของอารมณ์ขั้นที่ใช้ในการสอนนั้นเป็นเพียงส่วนประจักษ์... การใช้อารมณ์ขั้นควรจัดคำให้เหมาะสมกับโอกาส จังหวะ เนื้อหา บรรยากาศการสอน¹²"

ดังนั้นการใช้อารมณ์ขั้นจึงไม่ใช่เรื่องที่จะทำพร่ำเพรื่อ ควรใช้ในโอกาสเข้าสู่วิชาเรียน การเข้าใจในบทเรียน การจัดกิจกรรมเสริมบทเรียน การจัดกิจกรรมพิเศษ ซึ่งครูจะต้องมีทักษะการสอนดังนี้

1) ทักษะการชี้ว่าจากทำทาง เช่น

- การแสดงอิริยาบถเคลื่อนไหวประกอบการใช้อารมณ์ขั้น
- การใช้มือไม้ประกอบการแสดงอารมณ์ขั้น
- การแสดงออกทางใบหน้า น้ำเสียง วาจาคำพูด

2) ทักษะการเสริมแรง เช่น

- การเสริมแรงด้วยถ้อยคำ วาจาที่ฟังแล้วชื่น
- การเสริมแรงด้วยท่าทางที่ชวนชื่น
- การเสริมแรงด้วยการให้รางวัลอารมณ์ขั้น
- การเสริมแรงด้านการเล่านิทานซ้ำขึ้น

3) ทักษะการเล่าเรื่อง เช่น

- การเล่าเรื่องข้างขึ้นต้องสอดคล้องกับบทเรียน
- การแสดงกิริยาท่าทางขณะเล่า
- การใช้น้ำเสียง สีหน้า และสายตาประกอบการเล่าเรื่อง

ข้างขึ้น

นอกจากนี้ยังมีทักษะการบรรยาย การยกตัวอย่าง ทักษะการจูงใจ ทักษะการใช้คำถามที่ทำให้เกิดอารมณ์ขัน และเมื่อครูมีทักษะดังกล่าวแล้ว ครูจะต้องหาสื่ออารมณ์ขัน จากสิ่งต่อไปนี้ "อารมณ์ขันจากนาฏกรรม การสาธิต ทศนศึกษา นิทรรศการ ทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุ ภาพนิ่งและเครื่องเสียง"¹³

บทสรุป

จะเห็นได้ว่าการสอนวิชาภาษาไทยจำเป็นต้องมีเทคนิคการสอนที่แปลกใหม่และควรรูปแบบต่าง ๆ มาใช้ประกอบการเรียนการสอนให้มากที่สุด ทั้งนี้โดยแนวความคิดที่ว่า "สื่อการเรียนจะช่วยยื้อยุดให้ผู้เรียนมีความต้องการอยากเรียนรู้ในบทเรียนนั้น ๆ"¹⁴ ซึ่งจะทําให้นักเรียนสนใจเรียน ไม่เบื่อหน่าย และเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ทําให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีในการเรียนวิชาภาษาไทย อันจะเป็นผลพลอยได้ในการที่นักเรียนจะตระหนักถึงความสำคัญของภาษาและท้ายสุดนักเรียนจะเรียนวิชาภาษาไทยได้อย่างมีความสุขและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูงขึ้น

เชิงอรรถ

- 1 บุญเหลือ เทพยสุวรรณ. ภาษาไทยวิชาที่อุบลภูมิ. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ 2523 หน้า 4
- 2 สมพร มั่นตะสูตร. การสอนภาษาไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์ 2526 หน้า 12
- 3 สมถวิล วิเศษสมบัติ. วิธีสอนภาษาไทยมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร 2528 หน้า 272
- 4 สุจริต เพียรชอบและสายใจ อินทร์พรรย์. วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช 2523 หน้า 258-259
- 5 อัจฉรา ชีวพันธ์. คู่มือการสอนภาษาไทย กิจกรรมการเล่นประกอบการสอน. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช 2526 หน้า 4
- 6 สมพร มั่นตะสูตร. เรื่องเดิม. หน้า 262
- 7 นพคุณ คุณาชีวะ. พฤติกรรมการสอนภาษาไทย 1. กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2525 หน้า 149-150
- 8 สมพร มั่นตะสูตร. เรื่องเดิม. หน้า 202
- 9 ธนู บุญยรัตพันธุ์. แนวกรมประยุกต์วิทยาทางการสอนภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู 2519 หน้า 20
- 10 สุจริต เพียรชอบและสายใจ อินทร์พรรย์. เรื่องเดิม. หน้า 175
- 11 อาจัน จันทรัมพร. วรรณคดีในวรรณคดี เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร : แม่คำพาง 2534 หน้า 189
- 12 หทัย ดันหยง. การปรับปรุงการสอนด้วยอารมณ์ขัน. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์ 2535 หน้า 189
- 13 หทัย ดันหยง. เรื่องเดียวกัน. หน้า 155
- 14 สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์. องค์ประกอบหลักการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. มบท มปป หน้า 44
